

Muzeul de științe naturale din Sibiu. (Foto Fischer)

MUZEUL SOCIETĂȚII TRANSILVANE DIN SIBIU DE ȘTIINȚE NATURALE

Pe la mijlocul secolului al XIX-lea s'a desvoltat în mijlocul poporului Sașilor din Transilvania o vie activitate, atât în domeniul național cât și în cel cultural. Alături de întocmiri economice, ca societățile de economie, de industrie și de agricultură, a luat naștere la 1841 Societatea pentru cercetarea științifică a Transilvaniei. Ea și-a propus ca scop darea la iveală și cercetarea istoriei poporului ca și a naturii locale. De aceea s'au înființat două secții deosebite, una de istorie și alta de istorie naturală. Încă din 1847 se adunau săptămânal mai multe persoane ca să discute probleme de științe naturale, să-și comunice publicațiile noi cele mai însemnate și să prezinte rezultatele colecționărilor. Foarte curând s'a dovedit că interesele secției de istorie naturală sunt de multe ori altele decât ale celei curat istorice și s'a luat hotărîrea ca secția de istorie naturală să fie făcută de sine stătătoare și să se înființeze o societate specială.

Societatea are să mulțumească înființarea ei propriu zisă lui Michael Bielz. Acesta, de profesie preot și mai târziu litograf, a fost adus să-și închine viața cercetărilor, de o împrejurare dintre cele mai ciudate. Căutând să găsească un înlocuitor

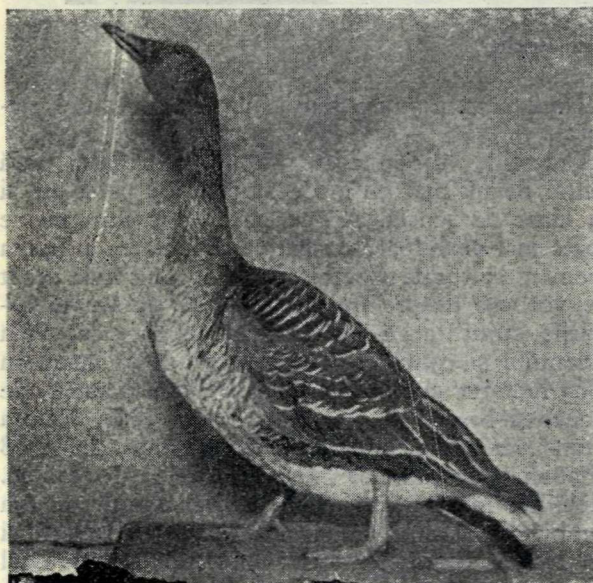
pentru plăcile litografice anevoie de procurat în țară, Bielz a ajuns să se adâncească în cercetări de geognozie a Transilvaniei. Acest învățat s'a închinat însă în același timp și altor ramuri ale științelor naturale și a ajuns peste puțin unul din cei mai de seamă inițiatori și ajutători ai vieții științifice din patria lui. Împreună cu el a lucrat temeinic, în domeniul mineralogiei, geognoziei și paleontologiei, preotul din Gușterița, M. Ackner. Colecțiile lui de mare preț au ajuns în stăpânirea Muzeului. Acestor doi oameni li s'au alipit în curând cercetătorii mai tineri: frații Michael Fuss, botanistul, și Carl Fuss, zoologul, Ludwig Neugeboren, Dr. Ferdinand Schur, vestitul botanist, autor al lui «Enumeratio plantarum Transilvaniae» (1866), precum și Consilierul financiar Daniel Czekelius senior, învățatul farmacist G. A. Kayser, al cărui mare ierbar se găsește în muzeu, Eduard Albert Bielz, autorul «Faunei de vertebrate a Transilvaniei», și Ludwig Reissenberger, care și-a câștigat mari merite prin măsurătorile lui de înălțime și prin cercetările meteorologice, climatologice și fenologice. Botanistul amintit, Michael Fuss, a scris lucrarea clasică de sistematică: «Flora

Intrarea principală a Muzeului

Gâsca cu gâtul roșu. (Foto Kamner)

Gâsca Suschkin. (Foto Kamner)

Vultur pleșuv sau bărbos (Joimărița ?). Foto Kamner

Transilvaniae excursoria ». Alături de cei de mai sus au venit mulți alții cu aceleași preocupări și, în felul acesta, o adunare de 52 de oameni de știință și de diletanți entusiaști a pus temelie la 4 Mai 1849 Societății transilvane din Sibiu de științele naturale. Întâiul ei președinte a fost Michael Bielz, despre care am mai vorbit.

Inițierea societății a căzut în niște vremuri frământate de răsturnări politice și furtunile revoluției i-au clătinat leagănul. Dar în schimb i-a fost naș un spirit bun.

dela 30 Decembrie 1890, a hotărât, la propunerea farmacistului orașului Sibiu, D-rul Daniel Czekelius, cunoscutul lepidopterolog, să construiască un local propriu de Muzeu. Și de această dată prieteni darnici ai Muzeului au arătat cea mai mare bunăvoință și putere de jertfă și s'a împlinit cuvântul: « Cine îndrăznește, izbândește ». La 12 Mai 1895, Muzeul ridicat într'un frumos parc, a putut fi inaugurat sărbătorește. Supravegherea colecțiilor se găsea în mâinile savantului custode Maurus v. Kimakowicz.

Păsări răpitoare. (Foto Fischer)

Societatea a primit daruri bogate dela prieteni și binevoitori și colecțiile ei au crescut în aceeași măsură cu interesul față de științele naturale. La început a fost de ajuns o tăblie de masă la Carl Fuss pentru adăpostirea colecției. Când însă ea a început să crească văzând cu ochii și noi și mari colecții s'au adăos, precum a fost Colecția de păsări cumpărată în 1853 de Friedrich Wilh. Stetter (cu 528 piese indigene și 145 exotice), vestita colecție etnografică a consulului Franz Binder, dăruită societății în 1862, și colecția mineralogică, petrografică, paleontologică și mari ierbarii, Muzeul a trebuit, din lipsă de spațiu și mai târziu de mijloace bănești, să se mute de șase ori în curs de 40 ani.

Numai cine a mutat și așezat din nou o colecție știe însă să prețuiască ce înseamnă o asemenea mutare ca putere de muncă, chibzuință și răbdare. Se poate zice că această probă de răbdare a fost într'adevăr prea mare. De aceea, adunarea generală

Noul Muzeu stătea în centrul interesului general.

Colecțiile lui au fost vizitate, în această vară dintâi, de nu mai puțin decât 9600 de persoane și 34 clase de școală. Aceste cifre sunt cum nu se poate mai vorbitoare despre însemnătatea și înalta chemare culturală a Societății. Mai mult încă decât ele, vorbesc despre îndreptățirea ei de viață lucrările științifice pe care le-a pus la cale. Prin îndemnul și conlucrarea ei au putut să apară în 1863 lucrarea clasică: « Geologia Transilvaniei » de Hauer și Stache și în cadrele ei, la 1866, « Flora Transilvaniae excursoria » de M. Fuss, în 1888 « Fauna vertebratelor Transilvaniei » de E. A. Bielz, iar în vremurile mai noi, în 1912, « Fauna cărăbușilor Transilvaniei » de D-rul Carl Petri și în 1925 « Flora Transilvaniei » de D-rul Carl Ungar, precum și alte multe lucrări însemnate, de mai mic sau mai mare cuprins.

În felul acesta Societatea s'ar fi putut desvolta în liniște după construirea localului de Muzeu, cam în ajunul secolului nostru. Dar o criză lăuntrică s'a pus de-a-curmezișul bunului ei mers, în întâii ani dela începutul acestui secol. Datorită conducerii pricepute a președintelui, cu multe merite, d-rul Carl Friedrich Jikeli, și a harnicului comitet piedicile au putut fi înlăturate și societatea a intrat în făgașul unei dezvoltări normale. Cursu-

grele împrejurări Societatea a isbutit să câștige un număr de noi membri și să ajungă chiar la o mică îmbogățire a colecțiilor. Așa de pildă, în deosebi colecția ornitologică și mineralogică, petrografică, paleontologică a putut să fie mai bine așezată și arătată în noua ei înfățișare cu prilejul unei mari adunări festive la jubileul din 1924, de 75 ani, al Muzeului.

Datori suntem însă, să aducem aminte aci cu toată cinstirea de un om care până la moartea lui de curând, a fost sufletul Societății: D-rul Arnold Müller, care alături de greaua lui însărcinare de profesor la gimnaziu, a lucrat foarte mult pentru Societate în ultimele două decenii. El a purtat grijă nu numai de foarte numeroasa corespondență și de schimbul scrierilor, o lucrare care se întinde în multe regiuni extra-europene, dar era și neobosit ca strângător, custode pentru vertebrate și nevertebrate, redactor și secretar al Anuarului și bibliotecar. Președintele de astăzi al Societății este profesorul Gustav Haltrich.

Toate lucrările se fac în Societate onorific.

Ea tipărește acum volumul 83 din «Discuțiile și Comunicările Societății transilvane de științe naturale» (Verhandlungen und Mitteilungen des Siebenbürgischen Vereins für Naturwissenschaften) și se află în legături de schimb cu 100 de societăți. Un istoric al Societății a fost scris în 1896 de D-rul Iosif Capesius. Liste bibliografice ale tuturor lucrărilor apărute se găsesc în volumele 22 (1872), 58 (1908) și 78 (1928) ale Anuarului.

Pe lângă Societate sunt alipite: o secție medicală și o secție tehnică. În afară de ele, Societatea mai are cea mai înaltă stațiune meteorologică din țară, un laborator microscopic, zoologic și petrografic, o mare bibliotecă de specialitate și o sală de conferințe cu instalație modernă de proiecție pentru conferințele cari au loc din Octomvrie până în Mai.

Trecem acum la cuprinsul Muzeului.

Ceea ce se găsește aici, la un loc și pașnic, într'un spațiu restrâns, a fost odată împrăștiat peste întreg pământul și nu lipsesc nici piese de origină cosmică.

Colecțiile îmbrățișează toate cele trei regnuri naturale și produse de etnografie.

Să începem cu botanica. Marele ierbar se găsește într'o încăpere specială și cuprinde colecțiile lui M. Fuss, Kayser, Lerchenfeld, Barth și Ungar. Se pot vedea în el toate fanerogamele, criptogamele transilvane și multe plante străine.

În subsol se află colecția mineralogică, biologică, paleontologică. În sala scării sunt coarne de cerb, alte coarne și cochilii. La etaj se întâlnește colecția zoologică și etnografică. (Sălile I—VI).

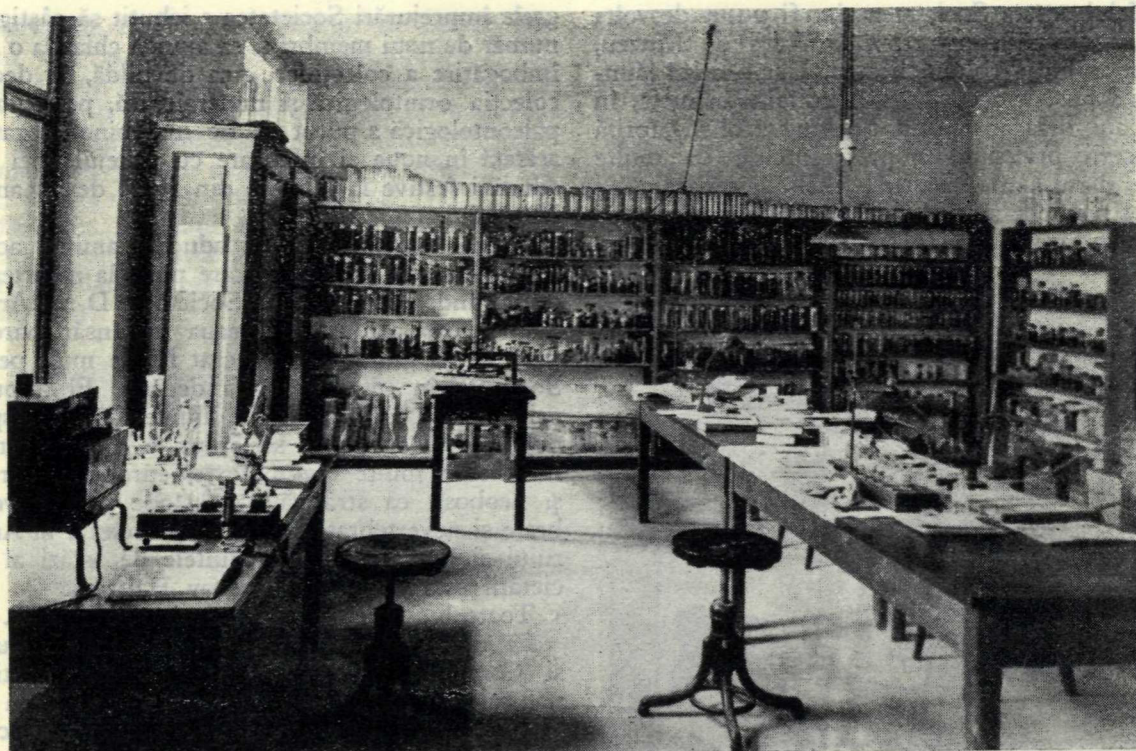
În colecția produselor neorganice și a rocilor sunt așezate toate mineralele și felurile de piatră ale Transilvaniei, precum și numeroase exemplare străine. Ele dau împreună o imagine bogată a formației geologice și a structurii acestei provincii.

Mamifere din Ardeal. (Foto Fischer)

rile și conferințele științifice, cari s'au ținut în sălile de ședință ale Muzeului, au deșteptat un îndreptățit interes. În anul 1914 urma să aibă loc în Sibiu Congresul naturaliștilor și al medicilor, și tot atunci să apară și Societatea cu lucrările ei. Cu acest prilej s'a tipărit un volum festiv foarte bine pregătit, cu contribuții de științe naturale și de medicină. Isbucnirea războiului mondial a zădărnicit ținerea acestui congres.

Muzeul a trecut prin anii războiului fără să sufere vreo pagubă. După războiu trebuiau să se înfrângă tot felul de greutate materiale. În aceste

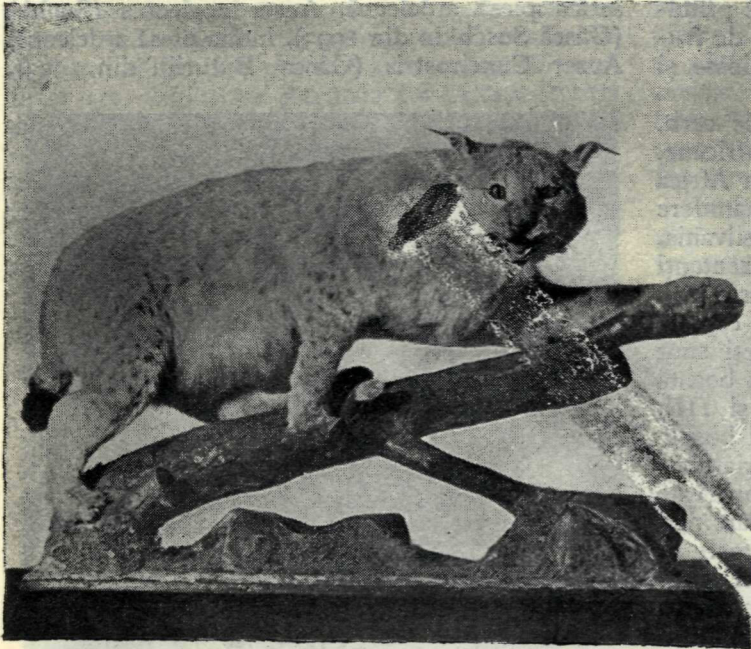

Laboratorul Muzeului. (Foto Fischer)

Sala de ședințe. (Foto Fischer)

Fosile sunt orânduite după vârsta lor geologică. Deoarece paleozoicul lipsește aproape cu desăvâr-

Râsul. (Foto Pastior)

șire din Transilvania, el este reprezentat aci prin extracții din alte părți. Așa, de pildă, se pot vedea rării dispăruți din Cambrium, trilobiții tripartiți.

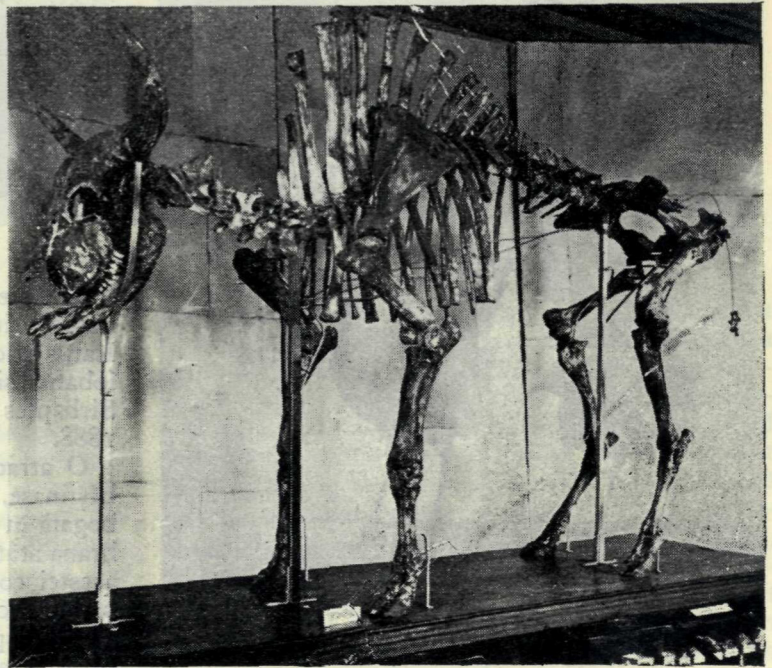
Frumoșii Graptoliți sunt rămășițe de polipi, iar între rocele din carbonifer se găsesc urme de Sigillaria, Lepidodendron, Calamites, Anularia și copacii ferige, din cari s'au făcut în alte timpuri cărbunii de pământ, energie solară conservată.

În zilele acelea trăiau și formele primitive ale cefalopodelor, Orthoceras cel întins și Cyrthoceras cel încovoiat, cu sistemul de camere caracteristic. Mai târziu ei se răsucesc tot mai mult în spirală și ajung la formele complicate ale Amoniților și ale speciilor de Nautilus. Acestea nu evoluiază însă spre o diferențiere hotărâtă decât în era jurasică. Piese cu deosebire frumoase a dat Țara Bârsei. Ceea ce trăia aici în era Cretacică și în cea Terțiară își are reprezentanții în colecția noastră.

Foarte bine reprezentată este formația Eocenică dela Porcești, unde se găsește încă un munte de piatră de var ca o ultimă rămășiță a unui lanț lung pe atunci. Cochilii uriașe, numuliți, corali, echinide și dinți de rechini sunt martorii vorbitori ai acestor timpuri dinainte de începutul lumii. Din

formația Pliocenică se află cochilii, cărbuni de pământ, argiluri și sare. Când marea din era Mezozoică s'a scurs în înălțarea treptată a scoarței, pământul s'a acoperit de sedimente diluviale cari își aveau obârșia fie în ghețarii din vremea diluviului, fie în râuri și fie în aer. S'au alcătuit atunci șisturi puternice de pietriș și loess în patru straturi așezate unul peste altul.

Aceste șisturi au apărut bine rămășițele faunei de pe acea vreme. Din colecția bogată a resturilor diluviale întâlnim mai cu seamă fosilele de stepă ale Quaternarului, din așezările de loess, argilă sau pietriș, precum și resturi de cerb uriaș (*Cervus Megaceros*), mastodont, mamut, urs și hienă de caverne, resturi de rinocer ca și de zimbrou și bour. Piesa cea mai de preț este cu toate acestea scheletul păstrat aproape în întregime al dispărutului bison priscus. El a fost găsit în anul 1900 la Sighișoara, cu prilejul săpării unui loc de temelie de casă, pe Dealul Crucii, și a fost dăruit Muzeului de D-rul Friedrich Kraus. El se afla în pietriș diluvial într'un strat de nisip mișcător, care l-a păstrat nevătămat. Înălțimea acestei femei de bour se ridică la 182—185 cm., pe când o vacă Pinzgauer

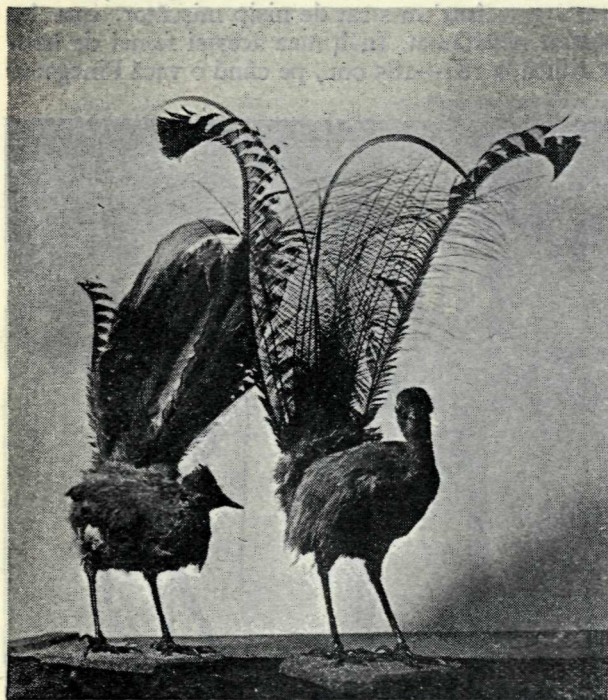

Bour (Bison priscus) Sighișoara. (Foto Pastior)

n'are decât 125 cm. Bison priscus este strămoșul dispărutului bison europaeus, descoperit la 1879

în munții Căliman. Prețiosul schelet a fost desgroptat și pregătit de M. von Kimakowicz. În această secție se mai găsesc mai multe țeste uriașe de taur de bison priscus și o țeastă de bos primigenius. Tot aici se mai întâlnesc și o serie de frumoase probe de aur, de pietre semi-prețioase și colecții de interes tehnologic și minier.

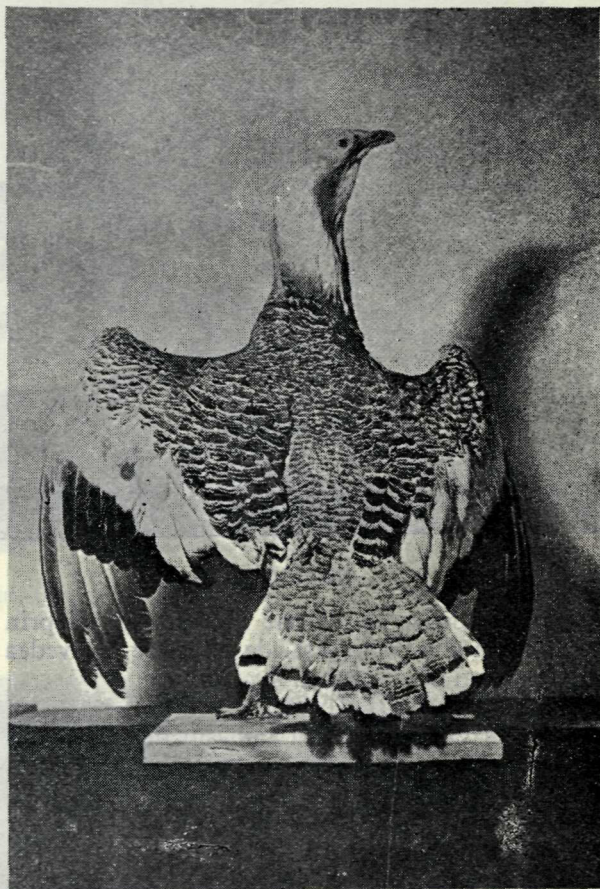
Colecția de mamifere cuprinde coarne de cerb, alte coarne, țeste și capete de animale africane, printre care și țeasta unui elefant ucis în Africa de Franz Binder. Aici sunt expuse 48 de mamifere care se întâlnesc aproape numai în Transilvania. Fauna acestei provincii mai are încă reprezentanți cari în altă parte au pierit sau au ajuns foarte rari. Măreții râși, urși, vulpi și alte fiare, caprele cerviide, toate rozătoarele și porcii mistreți sunt originari din această provincie. Cu deosebire bogată este Colecția Ornitologică (din Sălile II și III), corespunzătoare faunei de păsări mult mai bogate la noi. Pământul nostru nu este numai patria unor atât de bogate specii de păsări, dar mai primește în fiecare an oaspeții lui de iarnă și în fiecare primăvară și toamnă cârdurile de păsări călătoare în trecere, care au obiceiul să poposească aici. Asemenea păsări vin adesea și din Rusia. Suntem din punct de vedere al faunei o punte de legătură între

Coadă de liră (Australia). Foto Pastior

Europa apuseană și răsăriteană, cu tot felul de forme de tranziție. Colecția cuprinde 300 de specii, dintre care 272 transilvănene, 28 străine, iar la un loc peste 1000 de bucăți și cam 200 de piei exotice,

o bogată colecție de ouă și o colecție osteologică. Amintim din colecția de păsări ca foarte rare Somateria mollissima, Branta ruficollis (din 1928), întâia piesă ardeleană, Anser neglectus (Suchk) (Gâscă Suschkin din 1933), întâia piesă ardeleană, Anser Cuneirostris (Gâsca Buturlin din 1933),

Drobie. (Foto Pastior)

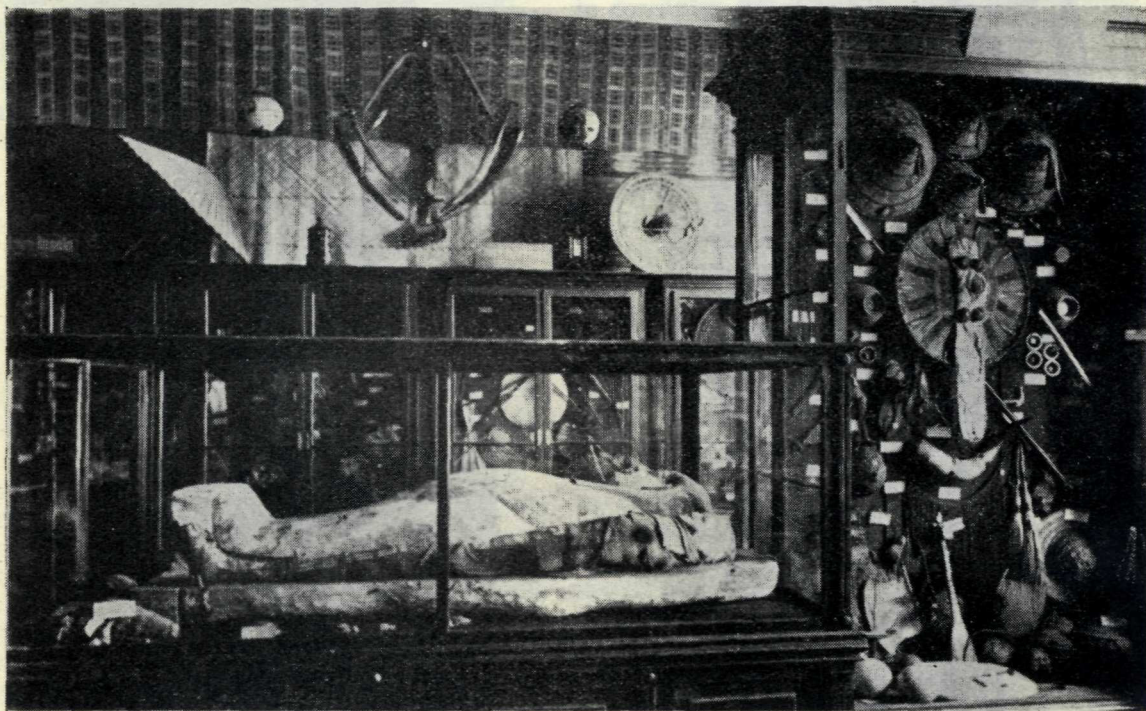
întâia piesă ardeleană. Aceste două găște au fost descoperite de curând. Apoi, Tadorna vulpanser, Larus tridactylus, Colymbus torquatus, Phalaropus lobatus și Limicola platyrhyncha, găina de stepă Sirhaptus paradoxus, din invazia dela 21 Aprilie 1888.

O atracție aparte o alcătuiesc păsările răpitoare băștinașe, 36 de specii deosebite. O țară atât de bogată în vânat și șoareci poate să dea cu înlesnire hrana atâtor vulturi, ulii, șoimi și bufnițe. Mândria acestei colecții sunt vulturii pleșuvi și acvilele cu barbă. Aceasta din urmă face parte din reprezentanții dispăruți ai faunei europene de păsări. În Alpii Transilvaniei ea putea fi găsită încă pretutindeni la începutul secolului trecut. De când s'au desființat piețele publice cu hoituri, care dădeau de mâncare acestui uriaș chiar în iernile cele mai grele, existența acvilei cu barbă s'a îngreuiat foarte

mult. Ea se mulțumește adesea numai cu rămășițe de oase găsite la întâmplare. Multe au murit de groaznica stricnină, pe care locuitorii muntelui o pun pentru lupi, cel mai mare și cel mai primejdios dușman al lor. Astăzi mai sunt numai câteva bucăți pe Surul și Retezat. Acest vultur mareț (*Gypaetidae*) are risipite pe mantaua lui cenușie dungi albe ca zăpada, care se desvoltă la urmă într'un bumb. Ele, ca și barba lui puternică, legătura întunecată dela gât pe roșul de rugină al părții de jos a trupului și inelul sălbatic și aprins ca focul, al ochiului, îi dau acestei păsări de pradă, cea mai mare dintre toate, o înfățișare cu adevărat

din Australia (Carl Meliska, Sydney) și din America. Dovadă de ceea ce au dat naștere tropicele ca strălucite culori, se întâlnesc aici nenumărații papagai, colibri, păsări cântătoare, păsări țesătoare, păsări cu coada ca lira (*Menura superba*), păuni și păsări ale paradisului (*Paradisea*). Ele sunt în același timp dovezi de minunata diferențiere a formelor. Câmpiile Pampas și stepa australiană sunt reprezentate prin struți mari, Nandu și Emu. Nu lipsesc nici crocodilii Egiptului.

Urmează apoi colecția micilor vertebrate. Se găsesc între ele, din Transilvania și din alte părți, toți peștii, toate reptilele și amfibiile, cu adaptările

Secția etnografică. (Foto Fischer)

maestoașă. Una din aceste trei acvile cu barbă e cafenie închis. Ea e de mai puțin de patru ani și penajul nu este încă decolorat. Ele au mărimea condorului. Intinderea aripilor este de 264—290 cm. Cel din urmă dintre aceste trei exemplare a fost omorât în 1927, în lanțul de munți al Făgărașului (Surul).

Această colecție de păsări a fost înființată în 1853 prin cumpărarea colecției lui Fridr. Wilhelm Stetter și a fost de atunci neconținut sporită mai ales de P. Theil, J. Gromer, August von Spiess, E. Witting, C. Orendi, A. Müller, A. Kamner și alții.

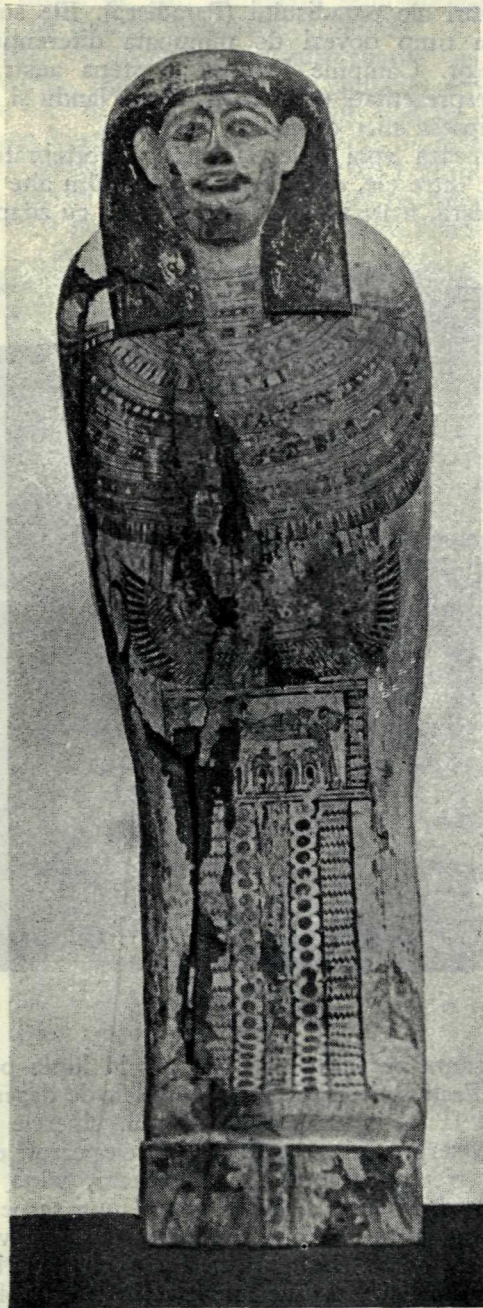
Colecția exotică numără animale din continentele extraeuropene, cu obiecte de mare însemnătate din grupa animalelor cu pungă (*Marsupialia*) și a animalelor cu cioc (*Ornythorhynchus*, *Echidna*)

interesante pe care le-au câștigat în lupta pentru traiu. Pești răpitori înarmați, reptilele de deșert, cu țepi și la fel în culoare cu nisipul, viperele veninoase, șerpii uriași și reptilele ale căror extremități treptat, treptat se micșorează, până când speciile de șopârlă ajung la forma unui șarpe. Tot aici sunt toate amfibiile băstinașe. În sala vecină se găsesc nevertebratele; străluciții fluturi, băști-nași și exotici, sclipeșc minunat în toate colorile, dela cele mai mărunte molii până la giganții tropicelor. Mulți dintre ei dau la iveală un desăvârșit mimetism. Ce păcat că acești mareți și visători zburători ai văzduhurilor plătesc adesea destul de scump plăcerea pe care ne-o trezește frumusețea lor! Marea colecție de fluturi a doctorului Daniel Czekelius numără 2.000 de specii transilvănene, 200 Pallaeactice și multe străine. Colecția de că-

răbuși cuprinde deopotrivă toate speciile dela noi și multe străine. Ea a fost înființată la 1851 și e alcătuită din colecțiile E. Sill, Iosef Roth, Karl Fuss, E. A. Bielz, Fr. Birthler, M. v. Kimakowicz,

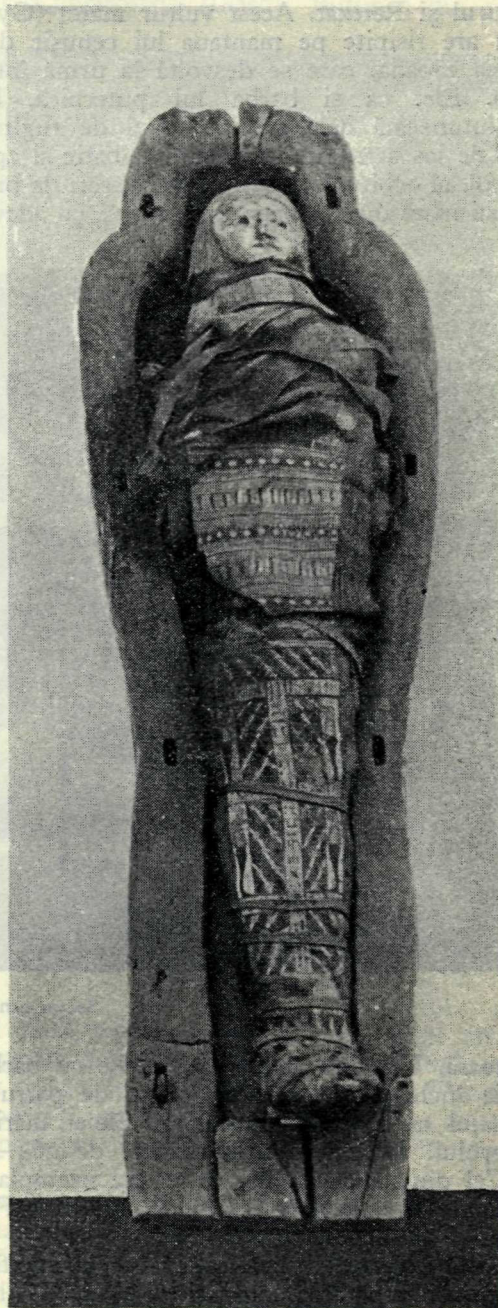
tate prin colecțiile C. Heinrich și Dr. Arnold Müller. Aici se găsesc și toate genurile de animale inferioare: homari și languste mari, păianjeni uriași se târăsc pe pământ, Echinide țepoase de tot felul

Sarcofag egiptean. (Foto Pastior)

Fridrich Deubel, R. Albrecht, Dr. Eugen Worell, Dr. Arnold Müller și Dr. Carl Petri.

Foarte în ructivă este o serie de urme de roader ale gândacilor noștri cari mănâncă lemnul. Toate celelalte serii de insecte sunt la fel reprezen-

Mumie egipteană. (Foto Pastior)

au fost scoase din mări, Amonne veninoase, polipi, meduze, bureți și cefalopode, care dau o iconă a bogatei faune de pe fundul mării, despre care Schiller zice:

« Omul să nu ispitească pe zei și niciodată să nu

dorească să vadă Ceea ce ei de milă ascund cu noapte și groază ».

Colecția etnografică (Sala VI) pune sub ochi tot ceea ce Africa ne poate arăta ca arme, sulite, săgeți și arcuri, bumeranguri și ornamente de negri, creștături în lemn, vase și pipe. Veșmintele popoarelor nordice, șelăria, uneltele de pescuit și arme de tot felul din Persia, Afganistan, manuscrise, picturi și unelte de opiu chineze, duc pe privitor în cele mai îndepărtate ținuturi ale Asiei răsăritene. Cea mai prețioasă parte din această colecție a fost dăruită în mare parte de vice-consulul Fr. Binder.

Ca una din colecțiile africane cele mai vechi și mai bogate din Europa, această colecție etnografică numără obiecte din Kartum, Egipt, Africa mijlocie și Sudan. Dr. Heinrich Barth, cunoscutul explorator al Africei, a numit colecția lui Franz Binder: « Un dar vrednic de un prinț ».

Mai sunt reprezentate aici Abisinia (Dr. C. F.

Jickeli), China, Brazilia, Laponia (Dr. Arthur von Sachsenheim), Japonia, China (Dr. A. Breckner), Noua Zeelandă (Carl Meliska, Sydney). O mumie din timpul Ptolomeilor (veche de 2000 de ani) dăruită de consulul von Hannenheim cu un sarcofag artistic și cu tot felul de scarabei prețioși, întregeste acest bogat cabinet. Cu aceasta am dus la capăt vizita noastră prin colecții.

O muncă plină de credință, săvârșită cu jertfe și cu stăruință, în slujba științei, a creat aici o operă spre cinstea mai multor generații și spre învățătură și râvnă pentru pildă, urmașilor. Credem că nu putem încheia mai bine decât cu o cugetare a marelui Sallustiu din Războiul cu Jugurta: « Animus in corruptus, aeternus, rector humani generis, agit atque habet cuncta, neque ipse habetur ».

ALFRED KAMNER

Profesor

și directorul Muzeului

(Din limba germană
de Emanoil Bucuța).

